

פיליטון.

אחרי מות.

מקדש למר עזריאל.

א.

הרבה „אידיאלים“ כבר קבר בנימן בחייו. אחדים, כשהוא נזכר בהם הוא שוחק על קטנותם, אבל ישנם אחדים, שעדיין הוא מרגיש קצת גענועים עליהם. אולם כל אותם האידיאלים הקודמים אינם נחשבים אצלו כלום לעמה משאה נפשו הנכחית: להסיר את השטרימל ולילך בפומבי בשבה כשהקפלוש על ראשו.

לא פעם אחת הוא נזכר באידיאלו הילדותי, שנפשו חשקה במעיל קצר החת מעילו העליון. משתוקק היה להיות עטוף בו מהחת כפחנו, בכדי, לפעמים כשיהא רוצה יסיר את הכפהן מעליו וישאר במעיל קצר. לפעמים היה משים לנגד עיניו, כמה נאה וכמה תענוג יש בזה. למי יהיה דומה באותה השעה? במש לבני בניו של הרוקח. בבגד קצר זה כל-בך קלה התנועה, יכולים לעשות פסיעה גסה, והעקר, בפזיזה אחת הרי אתה על גבי האילן, והנך יכול לקטוף כל

כך הרבה „אגסי-כל-נדרי“ כמה שנפישך מתאוה. לא כן כשגופך לבוש בבקשה, היא קצת מזיקה ומציקה לך כמו מעצרת את פסיעתך ואינה מניחה לך לעשות מה שלבך חפץ, כי לא נאה אז לעשות מעשי נערות, הרי הנך כבר קצת יהודי.

לא עברו ימים מרובים, בשלא עסק עוד בדברים בטלים, והתחיל להיות איש, כבר למר גמרא — היה רוצה מאד שיתמלאו לו שלש עשרה שנה, ימים שחייבים בהם במצות, וכי דבר קטן הוא זה? ממש עת מאושרה! ככל מקום הנך נחשב כיהודי גמור, דומה אתה לשאר היהודים. מצרפים אותך למנין, ומניחים אותך לגלגל את המצות-שמירה בקלויו, ובפרט יכוג אתה לסבב בהקלויו סביב השלחן וידיך תחובות באבנטך.

הנאה יותר מרובה מזו לא היה יכול בנימן לתאר לעצמו: בקלויו מהפללים כל אחד ואחד לפי נוסחו, ויהיה הוא סובב סובב באמצע הקלויו בתוך בעלי-הבתים, כובעו זו קצת הצדה, ראשו כאלו מחשבות מתרוצצות בקרבו, ושתי ידיו הכחושות תחובות באבנטו. ה„עולם“ מסתכל, בודאי הם מהרהרים רק על אדותיו, שצעיר כמותו כבר מלא מחשבות. איי, איי, בודאי תענוג יש בזה. בטרם שהוא מניח תפלין אי אפשר לו

דבר זה, כי בשעה שהוא מקשר את גופו באבנטו, מזין כובעו, ושתי עיניו מהחילות בוערות ומצחו נעשה קמטים קמטים, כאלו הוא חושב על דבר ענין גדול, ויריו החובות כבר באבנט. והנה איזה יהודי, ששבת את אבנטו בביתו, ובנימן נזקק לצאת „מגן-עדנו“, פושט את אבנטו ומשאילו לאחר. הן היהודי הלז חייב באבנט ואצלו, אצל בנימן, הוא רק רשות.

ובפרט לסובב בהקלויו ולשאול מן הכריות מטפחות-אף, כאלו שכח לקחת עמו את האבנט, ולקשור ביחד שתי מטפחות זו בזו, אחת לבנה שנתכרכמה מרוב שימוש ואחת אדומה מלאה טבק, זה יהיה ממש כר' יחיאל בעל-מח. כמה הנאה יש בזה. עכשיו כשעדיין אינו מניח תפלין, הרי זה באמת „מעשה חזק“, אחרת היא כשהוא בר מצוה.

בצחוק על שפתיו הוא נזכר במשאת נפשו של אחר-כך, כשהיה כבר קצת משכיל, והתחיל חולם מן „האהבה בת שמים“, ואנב היה מהרהר בבתו של השמש, והיא היתה אצלו לאידיאל.

או היה משתוקק להיות „דקטור-רב“. דבר זה היה נחשב אצלו לאידיאל יותר רם. ופעם אחת כשהתחיל עושה הכנות ליסע לחוץ לארץ, להיות גולה למקום הורה והשכלה בבת אחת, מכיון שנודע הדבר

היה בנימן לצאת יחד עם בנו, ולטיל עמו בשוקי עירתו. אך מעשה שמן, הנה השטרימל אינו מניחו להרים את ראשו חפשי. וכי יפה יהיה לבנו לטיל עם יהודי בשטרימל, פשוט בושה וכלמה יהיה לבנו לפני חבריו הגוים, להיות מהלך ומטיל עם „זשיד-שטרימלי“, אף על פי שבנו לא אמר לו זה מעולם, ובטוח הוא בנימן, שלעולם לא יאמר לו כן. אבל למה לו להביאהו במצוקה, ואולי יסבב לו בזה ענמת-נפש. ובפרט בנימן בעצמו הוא מתביש לצאת בפומבי במצנפת של שבת. בחול הוא תובש לראשו כובע-מקשה ומעיל שאינו ארוך ביותר. בגדים הללו דומים הם לבגדים אשכנזים, ויכול הוא לסמא את העין, כאלו הוא מודרני. ומחמת זה בשבתות וימים טובים, כשהוא רואה את אחד מידידיו, המלוּבש כאשכנזי גמור, הולך ומטיל עם ילדו, שעדיין אינו אלא סטודנט ולא יוריסט הוא מרגיש אז טעם מיתה.

לפיכך, הגדול שבאידיאליו הוא לו עתה: להשליך מעליו את השטרימל ושיהיה יכול לצאת בפרהסיה בשבתות ומועדים, כשהקפלוש על ראשו.

ג.

עברו שנים אחדות. בנימן הרגיש עוד יותר את הצורך להסיר השטרימל, והיתה נפשו יוצאת על

ממדרגה למדרגה, קצת בזכות עצמו, וקצת בזכות אבות, כלומר ע"י ממונו של אבותיו.

מפני שהעביר את בנו לשקילס, היה נזקק בנימן לעזוב את הקלוין, מקום שהיה מתפלל שם מימי ילדותו ועבר לבית-מדרש של „אשכנזים“, שם הרבה בני אדם מצויים, שבניהם לומדים בבתי ספר.

אפרים — בנו של בנימן — היה ילד טוב, אביו ואמו היו נהנים ממנו, אבל על דבר אחר היה אביו מצטער, שהקטן עזב כליל את הלמוד היהודי.

אפרים עמד בנסיון המטורה, והתחיל לומר דת ודין. לא התעתד לדקטור-רב, כמו שבנימן נתכון. הלמוד היה כמו שצריך להיות, בכל פעם שעמד לבחינה עמד בנסיון, ובנימן היה מאושר.

אבל מפני דבר אחד לא היתה שמחתו של בנימן שלמה, הוא היה חפץ לפעמים לטיל עם בנו, למען יראו הבריות, אביו של מי הוא, ואיזו בן הגון יש לו; אבל כמו להכעים אי אפשר לו. בכל ימות השבוע הוא מרוד בעסקיו, תדיר הוא עובד, ואין לו פנאי להסיח דעתו מהם, ומה גם לטיל, ולא עוד, כלום מטיילים בחול, איזו טעם יש להטיול ביום חול פשוט? בשבתות וימים טובים, הימים הללו זמן טיול הם, אז הולכים ומטיילים כל בני העירה. ואז כמה משתוקק

לאבותיו, חבטו את שני עונו ממחו. וכאשר ראה אביו, כי לא יפטור ממנו מהרה בקש למענו אשה, „רחיים על צוארו“ ולא יעסוק בשמותים.

לישא אשה בימי נעוריו, דבר זה אמנם היה נגד אידיאליו ומה גם על ידי שדכן, אבל מה יעשה? שלא לעשות רצונו של אביו אינו יכול ולא מצא בעצמו האמץ לזה, והיה נזקק להסתפק במעוט, דהיינו במה שראה את הכלה קודם ההנאים, ואחרי ההנאים היה כותב אליה מכתבים, אליה גופא, ולא כחבריו, שדי היה להם כשהיו כותבים להמחותן מכתב ארוך ורחב ומלמטה על חצי שורה הם פורסים בשלום הכלה הצנועה.

ב.

בנימן נשא אשה, השעה שחקה לו, חותנו היה עשיר גדול, וגם הוא היה לעשיר. אחרי שנים אחדות חננו ה' בבן זכר, מרגלית טובה. וכשמלאו לבנו שש שנים מסר אותו לבית הספר. מה שבנימן לא יכול עוד לתקן לעצמו, תקן אצל בנו. בראשונה היה בנימן מחזיק לבנו גם מלמד, שילמדו עברית, רצה בנימן לעשותו לרב-מודרני, והילד היה עובר בכל שנה

משאת נפשו. אבל כמו להכעיסו לא היה אפשר לו להוציא זאת אל הפעל. בשום אופן לא יכל בנימן לצייר לעצמו, כיצד פתאם בשבת אחת יצא החוצה בשאין השטרימל על ראשו, איזה תאר ודמות יהיה לזה? חלש היה בנימן למעשה כזה. אמץ-רוח היה לו לדבר דברי מינות, לעשות שחוק על הרבה מנהגים, לשחוק על הסנהג שמניחים ברזל בשעת התקופה, ולעבור שלא לאמר כמה פיוטים קשים, אולם לעשות איזו אפיקורסות במעשה, לגבי זה חלש היה.

מובטח היה, אלמלא היה חובש כבע בשבת, והיה יוצא בשוק, "אין פוצה פה ומצפצף" בפניו, הן הוא עשיר העיר הנכיר בבית המדרש, ומה שידברו בו מאחוריו לא איכפת לו כלום — אף על פי כן לא העיו להיות הראשון בין המהפללים בבית מדרש האשכנזי בלי שטרימל. אף שבת מדרש זה גדול היה והרבה אנשים משכילים, ששלחו את בניהם אל בתי-הספר היו באים לתוכו להפלל, אבל מי שלא יחבוש שטרימל בשבת לא נמצא בכל המקום קדוש רק בשבת חוץ, ומלבד אָבֵל רחמנא לצלן.

כמעט אבד את תקוהו להשליך את השטרימל, ולא פעם אחת היה אומר על עצמו, כי הוא ממתין מדבר, הוא ימות בשטרימל.

הבן היה צריך לבוא. בכיהו של בנימן עושים הכנות גדולות לכבודו. כל שוב שבעולם מכינים בשבילו, אבל הוא בעצמו לא בא. אך הלגרם סחבירו הודיעה, כי אפרים חולה ועל אביו לבוא היבף.

בשׂמָא אביו שמה, היה בנו הדקטור במצב הגמיסה.

אחר שקם בנימן מן ה"שבעה" חזר שוב לעירו. כבר השיג את משאת נפשו. אָבֵל הוא ובפרהסיא היה מהלך בשבת בכובעו — — —

ש"י משאמשקים.

אפרים כבר נתדקטר, הוא כבר דקטור למשפטים. כשאדם שח עמו הוא אומר לו "אדוני הדקטור". לשבת צדיך היה הדקטור של בנימין לבא לבית